Valiokunnan lausunto PeVL 40/2026 vp– HE 46/2026 vp

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain seuraamussäännösten muuttamiseksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain seuraamussäännösten muuttamiseksi (HE 46/2026 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu, oikeusministeriö
- professori Sakari Melander
- professori Olli Mäenpää
- professori Tuomas Ojanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi tietosuojalakia ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

Hallituksen esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto PeVL 40/2026 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi tietosuojalakia ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan, että myös viranomaisille ja julkishallinnon elimille voidaan määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu tietosuojalainsäädännön rikkomisesta. Hallinnolliset seuraamusmaksut koskisivat esityksen mukaan pääsääntöisesti kaikkia viranomaisia eräin laissa säädettävin poikkeuksin. Hallituksen esityksessä on kyse kansallisesta lainsäädännöstä, johon liittyvä EU-sääntely ei ole esityksessä käsitellyin osin muuttunut sen kansallisen täytäntöönpanon jälkeen (esim. s. 25—26 ja 100—102).

(2) Perustuslakivaliokunnan mielestä seuraamusmaksusääntelyn ulottaminen viranomaistoimintaan ei ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmatonta. Kuten myös esityksessä todetaan, perustuslakivaliokunta on arvioidessaan hallituksen esitystä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi vuonna 2018 katsonut, ettei seuraamusmaksusääntelyn ulottaminen viranomaistoimintaan olisi ollut valtiosääntöisesti ongelmatonta (PeVL 14/2018 vp, s. 20). Perustuslakivaliokunta on kyseisen lausunnon jälkeen toistuvasti pitänyt seuraamusmaksujen ulottamista viranomaistoimintaan valtiosääntöisesti ongelmallisena (ks. kootusti PeVL 32/2026 vp, kappale 6).

(3) Perustuslakivaliokunta on lausunnossa PeVL 32/2026 vp toistanut aiemman kantansa siitä, ettei seuraamusmaksusääntelyn ulottaminen viranomaistoimintaan ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmatonta useasta syystä (PeVL 32/2026 vp, kappale 6). Valiokunnan mukaan lakiehdotukseen tuli lisätä nimenomainen säännös, jonka mukaan seuraamusmaksua ei voida määrätä viranomaiselle. Tällainen muutos oli edellytyksenä esityksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 32/2026 vp, kappale 9).

(4) Esityksessä ehdotettu hallinnollisen seuraamusmaksun määrääminen myös viranomaisille ja julkishallinnon elimille tietosuojalainsäädännön rikkomisesta poikkeaa perustuslakivaliokunnan vakiintuneesta lausuntokäytännöstä, jossa on todettu seuraamusmaksun kohdistamisen viranomaisiin olevan valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista useasta syystä. Perustuslakivaliokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että viranomaisia sitoo perustuslain 2 §:n 3 momentin mukainen hallinnon lainmukaisuusperiaate, ja viranomaisten on noudatettava hallinnon yleislakeja. Virkamiehen asemaan kuuluu perustuslain 118 §:n mukaisesti virkavastuu työssä tehdyistä virheistä (PeVL 32/2026 vp, kappale 6). Keskeiseksi valtiosääntöoikeudelliseksi kysymykseksi esityksen arvioinnissa muodostuu näin ollen se, onko esityksessä esitetty ehdotettavalle sääntelylle sellaisia perustuslain kannalta riittävän painavia ja hyväksyttäviä perusteluita, joiden perusteella sääntelyä tulisi arvioida toisin kuin perustuslakivaliokunnan edellä selostetussa lausuntokäytännössä.

(5) Perustuslakivaliokunnan mielestä käsillä olevan esityksen arviointitilanne ei poikkea siinä määrin aiemmista, viranomaisille määrättävien seuraamusmaksujen mahdollisuutta koskevista arviointitilanteista, eikä sääntelylle ole esitetty sellaisia riittäviä perusteita, että nyt esitettyä sääntelyä tulisi arvioida toisin kuin valiokunta on aiemmin tehnyt. Hallintovaliokunnan on poistettava 1. lakiehdotuksen 24 ja 24 a §:stä sekä 2. lakiehdotuksen 51 ja 58 a — 58 c §:stä

viranomaisille määrättäviä seuraamusmaksuja koskevat säännökset. Tällaiset muutokset ovat edellytyksenä 1. ja 2. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

> *että 1. ja 2. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä vain, jos valiokunnan seuraamusmaksujen määräämisestä viranomaisille tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.*

Helsingissä 3.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Onni Rostila ps
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Mats Löfström r
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Pertti Hemmilä kok
varajäsen Jani Mäkelä ps
varajäsen Saku Nikkanen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Koskentausta